

800Z DES 10

01 SEP 2008

JUSTISDEPARTEMENTET

01 SEPT 2008

SAKSNR.: 200803489

AVD/KONT/BEH: LOV/ESI/KES

DOK.NR. 40 ARKIVKODE:

TV 2 AS

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo, 29.08 2008

Høring – bestemmelser om ærekrenkelser i straffeloven 2005

Vi viser til høringsbrev og noterer at det er gitt utsettelse med å inngi høringssvar til 1. september. Vi legger til grunn at dette også må gjelde TV 2.

Generelt vil TV 2 peke på at dette feltets natur i seg selv gjør det vanskelig å regulere ved klare entydige regler. "Krenkelsessakene" har et mangfoldig innhold, det er bare unntaksvis at en sak fremtrer tilnærmet lik en annen.

Generelt er TV 2 sterkt kritisk til at det introduseres et rettslig krav om at dekning skal være "balansert" eller lignende standarder. Tvert om bør man poengtere at mediene står fritt hva gjelder å uttale kritikk (og også uttale støtte) ut fra det grunnlag og ståsted de enkelte medier er tuftet på og de syn de selv definerer seg til å fremme. Det er nettopp her selve kjernen ligger i så vel ytringsfriheten som i lov om redaksjonell fridom og Redaktørplakaten.

Det må også pekes på at bestemmelsenes potensielle virkeområde i praksis – om ikke i håndhevelsen – gjennom ny teknologi og nye muligheter for tilgjengeliggjøring/publisering av ytringer - har fått et helt annet omfang, og også en vesentlig utvidet gruppe "brukere". Ofte er det materialet det reageres mot, publisert av "uprofesjonelle". Selv om man i stor grad ser at reaksjoner rettes mot de publikasjoner som etablerte mediehus står bak, er det neppe tvil om at krenkelsene – kanskje særlig på områdene som tradisjonelt faller inn under privatlivets fred – er langt hyppigere og mer omfattende i disse nye områdene. Ved utformingen av reglene må dette hensyntas og man må også sørge for at reglene innrettes slik at det er praktisk mulig å håndheve vernet i alle sammenhenger.

TV 2 har i andre sammenhenger, for eksempel hvor det foregår opphavsrettskrenkelser, reist spørsmål om innføring av reguleringer og behandlingsmåter rettet mot tekniske distributører, som åpner for å stanse videre spredning av et rettsstridig innhold, naturligvis hensyntatt ytringsfriheten og en forsvarlig rettslig behandling. For den krenkede er det naturligvis lite vunnet i å få medhold i en krenkelsessak dersom krenkelsen fortsetter å leve

sitt mer eller mindre aktive liv i tiden deretter. En slik mekanisme forutsetter naturligvis ikke at de tekniske distributører skal være straffe- eller erstatningsansvarlige på linje med ytrere.

Hva gjelder de tradisjonelle tekniske medvirkere, mener vi at unntaket rundt disse bør videreføres i medienøytral form. Det bør også, av hensyn til forskningen og historiske arbeider ellers, vurderes tatt inn et unntak som uttrykkelig sikrer at arkivinstitusjoner, arkivansatte og lignende kan medvirke til at det gis tilgang til historisk materiale uten at det kan utløse reaksjoner.

TV 2 vil videre generelt poengtere at vi ikke ser at straff som reaksjon på ytringer i ærekrenkelsessaker er i tråd med de grunnleggende verdier vårt samfunn bør bygges på. Straff brukes også historisk sett i svært liten grad på området. Vi understreker at dette *ikke* innebærer at TV 2 mener at det ikke skal etableres et vern for omdømmet, men TV 2 mener grunnleggende at dette bør være av sivilrettslig karakter. Vi har notert at tilsvarende synspunkter er fremført av andre, både nasjonalt og internasjonalt.

TV 2 mener således at regler om erstatningsansvar, også mht ikke-økonomisk skade, bør videreføres. TV 2 ser også at grunner kan foreligge for at vernet for det private området videreføres ved straffebestemmelser. Dette er - slik TV 2 ser det - i seg selv en begrunnelse for en vid ytringsfrihet utenfor dette området. På den annen side er det viktig å poengtere at terskelen for hvor man mener at allmenn interesse foreligger må videreføres og at denne ikke ligger særlig høyt. Hva gjelder det særlige vernet for "æresfølelsen" mener vi dette kan tas helt ut. Dette er forhold som i praksis flyter over i og ivaretas av nærliggende bestemmelser, og da særlig reglene om privatlivets fred. Det vil også forenkle reguleringene.

Gjennom en balansert utforming av sivilrettslige virkemidler vil man etter TV 2s oppfatning, kunne oppfylle de forpliktelser knyttet til privatpersoner som den utsendte utredningen tilsynelatende fokuserer sterkt på, kombinert med de forpliktelser som Norge på tilsvarende vis har påtatt seg mht å verne ytringsfriheten.

Det er også praktiske grunner til at straffebudene bør oppheves. Eksistensen av disse utløser naturligvis forventninger om aktivitet fra politi og påtalemyndighet, som ofte ikke innfris. I tillegg vil registrering, behandling og avslutning av saken medføre at ressurser i kriminalsektoren ikke settes inn på mer prioriterte områder.

Dersom man tross dette skulle komme til at man skal videreføre en straffebestemmelse, er det uansett nødvendig å begrense disse til de kvalifisert grove og forsettlig krenkelser, og man bør legge vekt på klarhet og forutberegnelighet ved utformingen. Det er lett å slutte seg til at dagens lovgivnings ytterrammer "ikke gir et treffende uttrykk for sanksjonsnivået i praksis". TV 2 mener at fengselsreaksjoner grunnet på ytringer i seg selv fremtrer som i strid med den alminnelige rettsfølelsen. Generelt bør det, dersom man skulle komme til at fengselsstraff for krenkende ytringer skal videreføres, klargjøres at dette bare skal anvendes unntaksvis og i særlig kvalifiserte situasjoner. Proporsjonalitetsbetraktningen i EMK art. 10 er relevant både ved spørsmålet om sanksjon skal ilegges og hvordan denne skal utmåles.

TV 2 har problemer med å slutte seg til det resonnement som gjøres nederst på side 8 i den utsendte utredningen. Et "nyansert vern" basert på en variasjon i sanksjoner vil neppe være tilfredsstillende sett i lys av den "chilling effect" en prosess, uavhengig av reaksjonsform, har på både ytrere og mediene. TV 2s erfaring er at søksmål som sådanne og de belastninger og omkostninger som følger med dette, ofte veier mer enn den reaksjon som typisk

mediebedrifter kan risikere. Vi ser dette demonstrert i praksis når redaksjoner blir innklaget til selvdømmeordningene. Slike klager tas gjennomgående med stort alvor og det legges vesentlige ressurser både i behandlingen og oppfølgingen. Dette er en av grunnene til at TV 2 mener at straffereaksjoner ikke er noen nødvendighet. Å åpne for søksmål basert på en snevrere grense for ytringsfrihetsvernet hvor sanksjonene er erstatning enn hvor reaksjonen er straff eller "svært høye erstatningsbeløp", er imidlertid - etter TV 2s oppfatning - ikke en tjenlig eller korrekt innretning for reguleringene.

TV 2 finner det også prinsipielt uakseptabelt å vurdere en ærekrenkelses grovhet etter hvilket medium som konkret er benyttet eller hvordan ærekrenkelsen er publisert. For TV 2 fremstår dette mer som et spørsmål om erstatningens størrelse eller straffutmåling, om man mot formodning skulle gå denne vei.

I den grad man likevel vil videreføre straffebestemmelser, er det TV 2s oppfatning at dette bør innskrenkes til bare å gjelde de forsettlig, kvalifiserte og grove krenkelser. TV 2 finner det også naturlig at omdømmevernet begrenses til ytringer som er offentlig fremsatt, og da slik at ytreren må være innforstått med at så skjer. Ytringer i private sammenhenger som viderespres eller offentliggjøres av tredjepart (det kan være private opptak eller skjulte opptak) bør således ikke føre til straff eller erstatningsansvar for den originære ytreren.

Det er også viktig at diskusjoner og retorikk mellom parter kan gjengis uten at typisk en redaksjon, må ta endelig standpunkt til sannhetsinnholdet i de ytringene som omtales eller diskuteres. Begrepet "good faith" relaterer seg til mer enn den snevre "gode tro" mht innholdet. Hvor hensikten typisk er å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale om forhold av allmenn interesse vil "good faith" åpenbart kunne hevdes å foreligge. Gjengivelsen kan ikke anses rettstridig når man - som ofte er tilfellet - ser en prosess som må anses å falle inn under Grunnlovens § 100s "sannhetssøken"-begrep.

Dersom man tross motforestillinger også kommer til at man vil videreføre et vern for avdødes minne, er det TV 2s oppfatning at dette bare bør gjelde usanne beskyldninger helt uten offentlig interesse. For TV 2 er det også et tankekors at dagens bestemmelser ikke er begrenset i tid. Under enhver omstendighet bør det være slik at opplysninger om personer, også de ærekrenkende, må kunne publiseres – og diskuteres - i større grad når tiden går enn nærmere død tidspunktet. Det bør således klargjøres at vernet for avdøde ikke styrkes med tiden, men tvert om at de beste hensyn taler for at vernet svekkes. Vi viser til at typisk vernet for det personlige bildet er tidsbegrenset.

Til bemerkningene rundt straffelovens § 390 c vil TV 2 bemerke at et slikt fotoforbud som denne bestemmelsen setter opp – altså et forbud mot å dokumentere slike handlinger som beskrevet - fremstår som uakseptabelt. Retten til å dokumentere og registrere må åpenbart atskilles fra retten til (og begrensningene i adgangen til) å gi uttrykk for eller publisere informasjonen. Det er som det fremgår av § 390 c, heller ikke noe identifiseringsforbud inntatt i denne bestemmelsen. Man kan således tenke seg at man forbyr et mer eller mindre dokumenterende bilde publisert, men at man ikke kan forby omtale av situasjonen og identifikasjon av de aktuelle aktørene. Det er naturligvis viktig at man ikke ved disse reguleringene fratar ytrere mulighet for å sikre sannhetsbevis og fremlegge disse, typisk ved at hendelser dokumenteres ved film eller foto før de omtales. TV 2 deler anbefalingen om ikke å innta fotoforbudet (og også publiseringsforbudet) i straffelovens § 390c i ny lovgivning.

TV 2 har grunnleggende problemer ved at "sanne" ytringer eller ytringer hvis "vesentlige innhold er riktig" skal kunne rammes av ærekrenkelsesbestemmelsene. Det er hevdet at man ser en viss utvikling i denne retning bl.a. i EMD. For TV 2 synes denne utviklingen i stor grad ikke å knytte seg til æresvernet, kanskje særlig omdømmet, men snarere til privatlivets fredsområdet.

I den grad man skulle straffe sanne ytringer eller la slike danne grunnlag for erstatningskrav, bør man legge listen høyt og man bør søke svært klare grenser. De negative konsekvensene av å sette grensen for fellese lavt vil etter TV 2s oppfatning være større enn å la flere ytringer slippe gjennom prøvingen som ikke rettsstridig.

Konkret til bestemmelsen om sannhetsbevis peker TV 2 på problemene som ligger i at ytreren selv er pålagt å føre sannhetsbeviset, og således må bære tvilsrisikoen. Dette er et markant avvik fra det alminnelige system. I dette ligger også et grunnleggende problem knyttet til hvilke beviskrav som stilles. Denne prøvingen sammenfaller i praksis ofte med vurdering av om aktsom god tro foreligger.

TV 2 mener at man – dersom straffereguleringer skal videreføres - bør stille som vilkår for straffansvar at den saksøkte har opptrådt kvalifisert klanderverdig mht et utsagns sannhet.

I denne sammenheng kan det også være viktig å synliggjøre skillet mellom faktabeskyldninger og verdivurderinger.

I tilknytning til dette temaet peker TV 2 også på at man i reguleringene bør klargjøre at flere ytringer både kan - og i enkelte tilfelle skal - vurderes i sammenheng. Typisk bør det være slik at hvor et tilsvarende eller enda klarere hvor en beriktigelse/beklagelse er tatt inn eller annen dekkende korrigerende er gjort, så fritar dette for erstatningsansvar (og eventuelt straff om dette skulle bli videreført), i alle fall om det ikke er kvalifiserte klanderverdige forhold knyttet til den første ytring eller oppfølgingen. Slik dagens regulering fremtrer kan det oppleves som at en etterfølgende korreksjon ikke vurderes som et ledd i "sannhetssøken", men nærmest danner grunnlag for etterfølgende krav; at korrigerende oppfattes som en innrømmelse av at straffe- og erstatningsansvar foreligger. Dette hemmer naturligvis en løpende, åpen og opplyst offentlig samtale. Det bør derfor vurderes om det – ut over de kvalifiserte tilfeller – i det hele tatt skal åpnes for realitetsbehandling – med unntak for kvalifiserte saker - når den saksøkte faktisk har rettet og kanskje også beklaget den opprinnelige ytring på en tjenlig måte. TV 2 ser ikke dette som noe stort problem for den krenkede, avveid mot viktigheten av ytringsfriheten.

TV 2 peker videre på at begreper som "offentlig interesse" og kanskje enda tydeligere "aktverdige", i stor grad kaller på mer eller mindre kvalifisert synsing, og nærmest inviterer domstolene til å sette seg i redaktørens sted. Det inviterer også til at det skal være flertallets (eller makthavernes) oppfatning av hva som er i offentlighetens interesse som vektlegges. Ytringer som det store flertall oppfatter som uproblematiske trenger sjelden noe vern. Ytringsfrihetens utfordring oppstår derimot når ytringene av offentligheten oppfattes som problematiske, utidige, provoserende eller uinteressante å beskytte. Ytringsfrihetens karakter av å være et minoritetsvern bør fremkomme i reguleringene.

Til spørsmål om mortifikasjonsinstituttets videreføring støtter TV 2 i hovedsak det Redaktørforeningen tidligere har gitt uttrykk for, og vi mener dette instituttet bør bortfalle. Særlige problemer reiser seg naturligvis når det reises mortifikasjonssak mot den som har viderebrakt andres uttalelser eller opplysninger. I slike tilfelle vil man kunne oppleve at den opprinnelige ytrer trekker seg tilbake og ikke vil medvirke til sakens behandling, typisk fordi dette har store omkostninger både økonomisk og arbeidsmessig. Man kan på den annen side også oppleve at den som publiserer når søksmål kommer, ikke legger særlig arbeid i å forsvare sannhetsinnholdet i ytringen. Om mortifikasjon gis i slike saker vil dette i alle fall i det praktiske liv, også legge grenser for ytringsfriheten til tredjepart, som kanskje ikke engang har vært involvert i saken. Som det påpekes i utredningen vil en mortifikasjonsavgjørelse ha store likhetstrekk med et forbud mot gjentakelse. At domstolen skulle "avsi dom for at beskyldninger er usanne" stiller også svært høye krav. Det må jo med beklagelse erkjennes at domstolens jakt på sannheten ikke alltid er kronet med hell.

Vi noterer at utredningen hva gjelder mortifikasjon gir uttrykk for at man ikke skal åpne for at retten på begjæring kan kreve sikkerhetsstillelse for saksomkostninger TV 2 vil sterkt anbefale at det generelt åpnes for at saksøkte kan kreve slik sikkerhet stillet i denne typen saker. I den grad det skulle være betenkeligheter knyttet til EMK art 6 og 8 må dette eventuelt kunne bygges inn i vilkårene for å gi medhold i et slikt krav. Muligheten bør av hensyn til virkningen av slike søksmål, finnes.

Det kan - etter TV 2s oppfatning – meget vel oppstå situasjoner hvor erstatning og kanskje da særlig erstatning for skade av ikke-økonomisk art, ikke bør idømmes. Dersom man ikke reserverer erstatningsansvar for de kvalifiserte (grove) ærekrenkelser, vil dette spørsmål være svært viktig. På dette punkt vil TV 2 raise spørsmål om at i alle fall oppreisningserstatning bør reserveres for situasjoner hvor det foreligger i det minste grov uaktsomhet, vi har en slik regulering i Åndsverklovens regler knyttet til det personlige bilde. TV 2 finner det heller ikke godt begrunnet å øke erstatningsnivået slik det antydes på side 40. Under enhver omstendighet finner vi det uakseptabelt om dette skal skje "ved at lovgiver i forarbeidene signaliserer at domstolene bør foreta en vesentlig oppjustering". En slik lovgivningsteknikk er absolutt ikke å anbefale.

Det er også et poeng at mange av de interesser som skal ivaretas ved reguleringene også behandles under en etisk synsvinkel her i Norge gjennom Pressens Faglige Utvalgs virksomhet. Dette synes ikke engang registrert.

Til bestemmelsen om redaktøransvar, mener TV 2 at slike reguleringer bør videreføres i medienøytral form. TV 2 mener at det generelt bør gis reguleringer som medienøytralt angir en plikt til å angi den ansvarlige for publikasjonen, og da for enhver publikasjon. Et ganske praktisk – og tidvis kostbart - problem for den som utsettes for krenkelser, er å finne frem til den som er ansvarlig for krenkelsen, for i det hele tatt å vurdere rettslige skritt. En slik generell plikt bør settes inn i en bredere medielov og da i tilknytning til reguleringen av redaktøransvaret. TV 2 ser også § 429 2. ledd som en naturlig del av redaktøransvaret.

Ved vurderingen av om § 430 skal oppheves eller endres bør man også ta hensyn til den likeartede bestemmelsen i kringkastingslovens § 5-1.

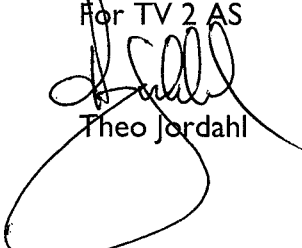
TV 2 antar at § 433 bør gjøres medienøytral.

TV 2 er enig i at § 430 a bør vurderes i en medienøytral sammenheng og TV 2 slutter seg til at det bør gjøres modifikasjoner i denne bestemmelsen etter de linjer som er beskrevet i høringsbrevet.

Avslutningsvis fremstår det også viktig at man vektlegger harmonisering ved utformingen av reguleringene. For det første må reguleringer kunne sammenholdes, man bør således holde seg til begreper som benyttes i Grunnlovens § 100 og i EMK når man formulerer reguleringene. Man må for det andre i en stadig mer internasjonal virkelighet (både hva gjelder de som omtales og de som omtaler), søke å harmonisere reguleringene både i innhold og ordlyd med andre lands regler og i særdeleshet bør man gjøre dette innenfor Norden og EU.

I dag skjer det ofte en multinasjonal publisering. Det er naturligvis hemmende for den alminnelige debatt og nyhetsformidling hvis man må hensynta forskjellige nasjonale reguleringer, og nærmest søke etter et "minste felles multiplum". Det er også et poeng å unngå forumshopping i disse sakene. Mediene har regelmessig gjort seg til talsmann for utgiverlands- eller senderlandsprinsippet på dette området og det er vanskelig å se noe praktikabelt alternativ til dette. På den annen side er det naturligvis også å anbefale at man - i det minste i den nordiske kulturkretsen - søker å etablere like løsninger både i innhold og utforming. TV 2 ser det ikke som noe stort offer om man her må renonsere noe på særnorske ønsker hva gjelder utforming. For TV 2 ville en særlig medielov utformet i nordisk samarbeid og i lys av europeiske reguleringer ellers, fremstå som en naturlig og ønskelig løsning på dette problemet.

Med vennlig hilsen
For TV 2 AS

Theo Jordahl